

การจำแนกปลาน้ำจืด

ปลาแต่ละชนิดมีรูปร่างของหัว ปาก ลำตัว และครีบแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มของวงศ์ สกุล รวมถึงสีสันทันที่มักเปลี่ยนไปตามวัย ฤดูกาล และเพศ การจำแนกปลาที่อยู่ในตู้หรือปลาที่ตายแล้วทำได้ง่ายกว่าปลาที่อยู่ในธรรมชาติ โดยเฉพาะมุมมองจากด้านข้าง ทำให้เห็นรายละเอียดได้ชัดเจนกว่าจากด้านบน

ขนาดและรูปร่าง

ขนาดของปลาที่ระบุในคู่มือนี้ใช้ความยาวลำตัวหรือความยาวมาตรฐาน (Standard length) ซึ่งวัดจากปลายจะงอยปากไปจนถึงปลายสุดโคนครีบหาง ยกเว้นในปลาที่มีหางเรียวแหลมอย่างปลาไหล ใช้ความยาวรวมจนถึงปลายหาง (total length)

ลักษณะของลำตัวสามารถบอกถึงกลุ่มปลาได้เช่น รูปร่างแบนข้างหรือแบนราบ ทรงกระบอกยาวหรือป้อมสั้น ไปจนถึงรูปร่างแบบงู ปลาบางชนิดเช่น กลุ่มปลาเนื้ออ่อนมีทั้งรูปร่างแบนราบที่หัว แต่แบนข้างที่ส่วนของลำตัว กลุ่มปลาลิ้นหมารูปร่างแบนข้าง แต่มันว่ายน้ำได้โดยเอาด้านใดด้านหนึ่งลงขนานกับพื้น และมีตาที่ย้ายมาอยู่ด้านเดียวกันทั้งสองข้าง

ลำตัวของปลาส่วนใหญ่ยังห่อหุ้มด้วยเกล็ดปลา ซึ่งเกิดจากผิวหนังชั้นใน เกล็ดปลาทั่วไปจะโตไปพร้อมกับขนาดของปลาและมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโต สำหรับปลาที่ไม่มีเกล็ดห่อหุ้มตัวเช่น ปลาดุก ปลาสรวย และปลากด เรียกรวมกันว่า ปลาหนัง

ปากและฟันของปลาสามารถบอกถึงอาหารและนิสัยการกินได้ ปลาที่มีปากกว้างและฟันแหลมคมมักล่าเหยื่อชนิดต่างๆ ปลาที่มีปากอยู่ด้านล่างมักกินอาหารจากผิวน้ำดินหรือวัสดุต่างๆใต้น้ำ ขณะที่ปลาที่มีปากเฉียงด้านบนมักหาเหยื่อจากผิวน้ำ ปลาบางชนิดมีปากที่มีรูปร่างแปลกออกไปเพื่อปรับตัวกับอาหารและวิธีการกิน

หางปลาที่ใช้ในการจำแนกกลุ่มและวิธีว่ายน้ำได้ดี ปลาที่มีหางแฉกหรือเว้าลึกมักว่ายน้ำอยู่ในระดับตั้งแต่ผิวน้ำถึงกลางน้ำ และมีนิสัยว่ายน้ำเร็ว ปลาที่มีหางมนกลมหรือตัดตรงมักว่ายน้ำช้าหรือชอบอยู่กับที่ ซึ่งรวมหมายถึงหางแบบที่มีปลายแหลมด้วย แต่ปลาที่มีหางเรียวอย่างปลาไหลหรือปลาหลดมักชอบอยู่ในโพรงหรือรูใต้ดิน

การเคลื่อนไหว

ปลาเคลื่อนไหวโดยการว่ายน้ำ บางครั้งอาจกระโดดเหนือน้ำเมื่อตกใจหรือไล่ล่าเหยื่อ บางชนิดมีการเลื้อยแบบงูเช่น ปลาไหล เพราะมันไม่มีครีบเช่นปลาอื่นๆ

ปลาว่ายน้ำโดยใช้กล้ามเนื้อของลำตัวเป็นหลักในการส่ายลำตัวไปมา เริ่มจากด้านหลังไปส่วนหาง ครีบหางมีส่วนสำคัญในการช่วยโบกพัดน้ำผลักดันตัวไปข้างหน้า โดยมีครีบอกช่วยโบกเป็นหางเสือ ส่วนครีบอื่นใช้ช่วยเบรกหรือเป็นหางเสือ แต่ปลาบางชนิดที่มีครีบหลังหรือครีบกันยาวก็ใช้ครีบนี้ช่วยในการว่ายน้ำด้วยเช่น ปลากRAY และปลาช่อน

ปลามีการดำรงชีวิตแตกต่างกันไป บางชนิดชอบอยู่โดดเดี่ยวหรือเป็นคู่เช่น ปลาช่อน และปลากัด บางชนิดชอบอยู่เป็นฝูงใหญ่เช่น ปลาสวาย และปลาตะเพียน แต่เมื่อในช่วงวัยอ่อนและวัยรุ่น ปลา มักอยู่รวมกลุ่มเป็นฝูง

ปลามีการเคลื่อนย้ายแหล่งอาศัยไปตามความสมบูรณ์ของอาหารและสภาพแวดล้อมเช่น ปลาในแม่น้ำมีการอพยพขึ้นต้นน้ำเพื่อวางไข่ และหากินเลี้ยงตัวเป็นฤดูกาล

การรับความรู้สึก

ปลาหาอาหารโดยการมองด้วยตา ใช้อวัยวะสัมผัสสกลินและกระแสไฟฟ้าสถิตที่ออกจากตัวเหยื่อ และปลาที่มีหนวดจะใช้หนวดช่วยสัมผัสเหยื่อหรือศัตรู ตลอดจนถึงกีดขวางได้ในสภาพน้ำขุ่นหรือมืดสนิทเช่นเดียวกับ

ปลาที่ตัดแปลงครีบเป็นเส้นยาวเช่น ปลาหนวดพราหมณ์ เพื่อช่วยในการสัมผัส
ปลายังใช้จมูกรับรู้กลิ่นของเหยื่อและสารเคมีในน้ำ รูจมูกปลามีข้าง
ละ 2 รู รูหน้าเป็นทางให้น้ำเข้าแล้วไหลผ่านรูหลังออกไป ภายในโพรงจมูกมี
อวัยวะรับกลิ่นเป็นกลีบอ่อนนุ่มคล้ายดอกไม้

ปลารับรู้รสชาติอาหารได้จากลิ้นและตุ่มรับรสที่อยู่บนผิวหนังส่วนหัว
และลำตัวตอนหน้าด้วย

เนื่องจากปลามีสายตาสั้นมาก ผิวหนังของปลาจึงมีเส้นประสาทมา
หล่อเลี้ยงที่แนวเส้นข้างตัว และใช้สัมผัสแรงสั่นกระเทือนของน้ำ ทำให้ปลารับรู้
ถึงศัตรูหรือเหยื่อได้ โดยไม่ต้องมองเห็นจากระยะไกล

การขยายพันธุ์

ปลาแยกเพศได้ยากมากในขนาดเล็กหรือวัยรุ่น แต่ดูเพศได้บ้างเมื่อ
เติบโตจนเริ่มแพร่พันธุ์ได้ โดยทั่วไปปลาตัวผู้มักมีสีสดใสสวยกว่าตัวเมีย มี
ขนาดเล็กหรือตัวเรียวกว่าตัวเมียเช่น ปลากัด และปลากระดี่ แต่ปลาบางชนิดเช่น
ปลาแรดตัวผู้มีขนาดใหญ่กว่าและมีส่วนหัวโหนกชัดเจน ปลาบางชนิดแยกเพศ
ได้ต่อเมื่อตรวจดูไข่หรือน้ำเชื้อจากการรีดหรือผ่าดูเช่น ปลาสร้อย ปลาบึก และ
ปลาเสือตอ

ปลาส่วนใหญ่สืบพันธุ์โดยการวางไข่ ด้วยวิธีผสมภายนอก ตัวผู้จะฉีด
น้ำเชื้อผสมกับไข่ของตัวเมียที่ปล่อยออกมาในน้ำ ปลาวางไข่ได้ตั้งแต่ 50-
200,000 ฟอง ขึ้นอยู่กับขนาดและชนิดของปลาเช่น ปลากัดวางไข่เพียง 100-
250 ฟอง ขณะที่ปลาบึกวางไข่ได้กว่าแสนฟอง ส่วนปลาเข็มและปลาหางนกยูง
จะผสมพันธุ์ภายนอก โดยไข่จะฟักเป็นตัวในท้องก่อน แล้วค่อยปล่อยลูกปลา
ออกมาประมาณ 20-50 ตัว

รังไข่และอัมตะของปลาตัวเมียและตัวผู้อยู่ในช่องท้องด้านท้าย ท้อง
จะขยายขนาดและพัฒนาไข่และเชื้อตัวผู้ให้มีจำนวนมากในช่วงผสมพันธุ์เท่านั้น

ปลาที่วางไข่จำนวนมากๆ มักปล่อยให้ไข่ฟักตัว แล้วให้ลูกปลาหากินตามธรรมชาติ แต่ปลาที่วางไข่จำนวนน้อยเช่น ปลาตก ปลากัด ปลาแรด ปลาช่อน ปลากราย และปลาบู๋ จะดูแลไข่จนกว่าจะฟักและเติบโตระยะหนึ่ง จึงปล่อยให้ลูกปลากินอาหารตามธรรมชาติเพื่อคัดเลือกเป็นพ่อแม่รุ่นต่อไป

พวกปลาที่กัด สลิด และปลาแรดจะสร้างรังเพื่อวางไข่โดยก่อหวอดหรือสานหญ้าและพีชน้ำ ตัวผู้รับหน้าที่ดูแลและสร้างรังเป็นส่วนใหญ่ ส่วนปลาอุกหรือปลาริวทิว และปลากดทะเล ตัวผู้จะอมไข่ที่ผสมแล้วในปากจนกว่าจะฟักเป็นตัว ในขณะที่ปลาจิ้มฟันจระเข้และม้าน้ำตัวผู้เป็นผู้อมไข่ไว้ที่ท้องจนกว่าจะฟักเป็นตัว

การหากินและอาหาร

ปลาที่มีวิธีการหากินต่างกันไป ในปลาชนิดหนึ่งมีวิธีการล่าเหยื่อด้วยความเร็วอย่างปลากระสูบ หรือชุ่มคอยเหยื่ออยู่กับที่อย่างปลาช่อน และปลาบู๋ ปลาที่กินสัตว์หน้าดินหรือแมลงก็จะหาเหยื่อไปเรื่อยๆ ขณะว่ายน้ำ ปลาบางชนิดมีปากยาวแหลมและมีฟันใช้จับเหยื่อเช่น ปลากระทุงเหว พวกปลาจิ้มฟันจระเข้จะมีจะงอยปากเป็นทรงกระบอก มีปากเล็กใช้ดูดเหยื่อขนาดเล็กเช่น แพลงก์ตอน

ปลาที่กินพืชก็มีวิธีการหากินแล้วแต่ประเภทของพันธุ์พืชเช่น กลุ่มปลาตะเพียน มักกัดกินใบและส่วนต่างๆ ของพืชโดยตรง ส่วนปลาเลียหินมักจะแหะเล็มตะไคร่น้ำจากผิวหน้าของวัตถุต่างๆ ในน้ำ ปลาที่กินแพลงก์ตอนพืชจะงูบกินโดยตรง แล้วใช้ซี่กรองเหงือกที่ละเอียดกรองน้ำออกก่อนกลืน อาหารของปลาแบ่งได้ 2 ประเภทคือ อาหารของปลาชนิดเนื้อ และอาหารของปลาชนิดพืช

อาหารของปลาชนิดเนื้อ ได้แก่

- ปลาชนิดเล็กกว่าและลูกปลา
- กุ้ง ปู และหอย

- แมลงและตัวอ่อนของแมลงน้ำ
- สัตว์หน้าดินต่างๆ ที่มีขนาดเล็กมาก จนถึงใหญ่อย่างไส้เดือน
- ซากของสัตว์ต่างๆ รวมถึงปลาด้วยกันเอง

อาหารของปลากินพืช ได้แก่

- ผลไม้ที่ร่วงลงน้ำบางชนิด
- ใบหรือส่วนต่างๆของพืช ทั้งพืชบกและพรรณไม้น้ำ
- ตะไคร่น้ำและแพลงก์ตอน
- อินทรียสารต่างๆ ที่อยู่ในตะกอนดิน โคลน หรือติดตามวัตถุใต้น้ำ

ถิ่นอาศัย

แหล่งน้ำจืดที่เป็นถิ่นอาศัยของพันธุ์ปลาไทยมีอยู่ทั่วทุกภาคทั้งที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติและสร้างขึ้น โดยสามารถแบ่งตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ได้ 2 แบบ คือ

แหล่งน้ำไหลได้แก่ แม่น้ำ ลำธาร และคลอง รวมถึงน้ำตกและต้นน้ำบนภูเขา มีสภาพเป็นแหล่งน้ำที่มีความเร็วของกระแสและความขุ่นใส ขึ้นอยู่กับระดับความลาดเอียงและความสูงของที่ตั้ง ลำธารและน้ำตกมักเป็นน้ำใส ส่วนแม่น้ำสายหลักมักขุ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฤดูกาล โดยเฉพาะฤดูฝนจะขุ่นขึ้นในทุกๆส่วน ในประเทศไทยแบ่งลุ่มน้ำได้ 6 ลุ่มน้ำตามระบบแม่น้ำ จากภาคตะวันตก คือ แม่น้ำสาละวินและสาขา แม่น้ำแม่กลองและเพชรบุรี แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำในภาคใต้ แม่น้ำในภาคตะวันออก และแม่น้ำโขง ชี มูล สงคราม

แม่น้ำนับเป็นแหล่งที่พบปลาอาศัยอยู่มากชนิด และมักพบปลาขนาดใหญ่หรือฝูงใหญ่ๆได้เสมอ จึงเป็นที่รู้กันว่าเมืองสำคัญหรือชุมชนใหญ่มักตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ เพราะจำเป็นต้องพึ่งพาน้ำและปลาจากแหล่งนี้

แหล่งน้ำนิ่งได้แก่ หนอง บึง และทะเลสาบ ทั้งที่เกิดโดยธรรมชาติ และมนุษย์สร้างหรือปรับปรุงขึ้นเช่น บึงบอระเพ็ด กว๊านพะเยา และทะเลสาบสงขลา ตลอดจนอ่างเก็บน้ำของเขื่อนและฝายต่างๆเช่น เขื่อนภูมิพล เขื่อนศรีนครินทร์ และอ่างเก็บน้ำบางพระ อีกทั้งห้องฟุ้งในฤดูน้ำหลากของภาคกลาง และอีสานก็นับเป็นแหล่งน้ำแบบนี้เช่นกัน

การอนุรักษ์

ปลาน้ำจืดของไทยมีมาตรการในการอนุรักษ์โดยพระราชบัญญัติการประมงในด้านของการกำหนดฤดูห้ามจับปลาในช่วงวางไข่และเลี้ยงตัวอ่อน กำหนดห้ามใช้เครื่องมือบางประเภท และให้บางพื้นที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ มีพันธุ์ปลาน้ำจืด 13 ชนิดที่เป็นสัตว์น้ำคุ้มครอง แต่อย่างไรก็ตามปลาน้ำจืดและถิ่นอาศัยก็ยังคงถูกคุกคามและลดจำนวนลงอย่างมากในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา

การสูญเสียถิ่นอาศัย ทั้งจากการทำลายต้นน้ำลำธาร การเปลี่ยนแปลงทางน้ำ และการถมที่ชุ่มน้ำต่างๆ รวมทั้งการสร้างเขื่อนในแม่น้ำสายใหญ่

การจับปลามากเกินขนาด โดยเฉพาะฤดูที่ปลามีการอพยพวางไข่ และการใช้เครื่องมือที่มีขนาดความถี่ ทำให้สูญเสียลูกปลาที่ควรเติบโตเป็นประโยชน์ไปก่อนเวลา และรวมถึงการเพิ่มขึ้นของประชากร พร้อมกับความต้องการอาหาร

มลภาวะ จากบ้านเรือน การเกษตร และการท่องเที่ยว ทำให้แหล่งน้ำต่างๆเสื่อมคุณภาพ จนปลาหลายชนิดไม่อาจดำรงชีวิตอยู่ได้

สัตว์และพืชน้ำต่างถิ่น ที่ถูกนำเข้ามาเพื่อเพาะเลี้ยง เมื่อหลุดลงสู่แม่น้ำก็จะแพร่พันธุ์และแก่งแย่งถิ่นอาศัยของปลาพื้นเมือง ทำให้ปลาพื้นเมืองลดจำนวนลง สัตว์ต่างถิ่นที่รุกรานเช่น ปลาซักเกอร์ หอยเชอรี่ และปลานิล ส่วนพืชน้ำต่างถิ่นที่รุกรานเช่น ผักตบชวา และไมยราบยักษ์ (ชวลิต,2547)

การจำแนกสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก

สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกแต่ละชนิดมีรูปร่างของลักษณะหัว ปาก ลำตัว และความยาวช่วงขาแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มของวงศ์ สกูล รวมถึง สีสีนที่มักเปลี่ยนไปตามวัย ฤดูกาล และเพศ

ลักษณะรูปร่าง

รูปร่างของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกส่วนใหญ่เป็นสัตว์สี่ตีนที่มีกระดูกสันหลัง กะโหลกมีปุ่มบริเวณท้ายทอย 2 ปุ่ม กระดูกเหนือก้นบรวมกันเป็นชิ้นเดียว ผิวหนังบาง ชุ่มชื้น มีต่อมใต้ผิวหนังได้แก่ ต่อมเมือกและต่อมพิษ ไม่มีเล็บ บางชนิดมีปลายนิ้วที่แข็งเพียงพอสำหรับใช้ในการต่อสู้ได้

อวัยวะภายในของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอยู่ระหว่างปลาและสัตว์บกคือ มีปอดสองข้าง (ยกเว้นกะท่างบางกลุ่มที่ปอดลดรูปหรือหายไป และพวกเขียดงูที่ปอดข้างซ้ายลดขนาดลงมาก)

สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกมีการปฏิสนธิทั้งภายนอก (กบ เขียด) และภายใน (กะท่างส่วนใหญ่และเขียดงูทุกชนิด) ส่วนใหญ่วางไข่ในน้ำหรือในที่ชื้น ไข่ไม่มีเปลือก แต่มีสารจำพวกวุ้นหุ้มอยู่โดยรอบ ตัวอ่อนที่ฟักออกมาจากไข่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เองโดยไม่ต้องมีพ่อแม่คอยเลี้ยงดู การเจริญเติบโตเป็นแบบ metamorphosis คือ ตัวอ่อนมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างจนกระทั่งเป็นตัวเต็มวัยที่มีลักษณะเหมือนพ่อแม่

การสืบพันธุ์

กระบวนการสืบพันธุ์ของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกจะขึ้นอยู่กับการทำงานของฮอร์โมนที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม การเลือกแหล่ง ขนาดของพื้นที่ ช่วงระยะเวลาของการสืบพันธุ์ และการดูแลของพ่อแม่จะแตกต่างกันไป โดยทั่วไปกลุ่มเขียดงูจะมีการสืบพันธุ์กันปีละ 2 ครั้ง กะท่างปี

ละ 1-2 ครั้ง ส่วนกบในเขตร้อนขึ้นอย่างประเทศไทยส่วนใหญ่จะสืบพันธุ์ทั้งปี

ขนาดตัวของพ่อแม่จะเป็นตัวกำหนดปริมาณของไข่ พวกที่มีขนาดใหญ่อย่างคางคกบ้านสามารถออกไข่ได้ครั้งละนับพันฟอง แต่พวกที่มีขนาดเล็กอย่างปาดแคระจะออกไข่เพียงครั้งละ 2-8 ฟองเท่านั้น

พ่อแม่ในสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกจะไม่มาดูแลไข่หรือตัวอ่อนเหมือนนกหรือสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม พฤติกรรมการดูแลลูกของพ่อแม่จะเป็นเพียงแค่เคลื่อนย้ายไข่หรือตัวอ่อนไปสู่แหล่งน้ำที่เหมาะสมกว่า นำอาหารมาให้กับตัวอ่อนหรือสร้างรังเพื่อวางไข่เท่านั้น

ความพร้อมในการสืบพันธุ์

สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกในเขตอบอุ่นส่วนใหญ่เข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ที่พร้อมสืบพันธุ์ครั้งแรกโดยเฉลี่ยเมื่อมีอายุ 2 ปีนับจากออกจากไข่ แต่ชนิดที่อาศัยในเขตร้อนขึ้นจะใช้เวลาน้อยกว่านี้เช่น เขียดจิก (*Rana erythraea*) ตัวผู้เข้าสู่วัยเจริญพันธุ์เมื่ออายุ 6-7 เดือน ตัวเมีย 9 เดือน และผสมพันธุ์ได้ตลอดทั้งปี ตัวผู้จะมีความพร้อมก่อนตัวเมีย โดยมีการเปลี่ยนแปลงร่างกายภายนอกที่เห็นได้ชัดเจนคือ มีการบวมพอง มีตุ่มหนาม หรือสารเหนียว ๆ บริเวณของอวัยวะที่ต้องสัมผัสกับตัวเมียเช่น เนินโคนนิ้วตีนหน้าด้านในเรียกว่า nuptial-pads เพื่อใช้สำหรับการกอดรัดตัวเมียขณะที่มีการผสมพันธุ์ หรือกลุ่มหนามบริเวณใต้คาง คอ หรือหน้าอก เพื่อใช้ยึดติดกับด้านหลังของตัวเมียขณะที่มีการผสมพันธุ์ นอกจากนี้ต่อมที่ขาหน้า หรือถุงขยายเสียง (vocal sac) ของกบทั่วไปจะมีขนาดใหญ่ขึ้น

การเกาะเพื่อผสมพันธุ์ของกบในเมืองไทยจะมี 2 แบบคือ แบบเกาะอก (axillary) และแบบเกาะเอว (inguinal) เป็นการกอดรัดของตัวผู้บริเวณอกหรือเอวของตัวเมีย แต่สิ่งอย่างซึ่งมีลำตัวอ้วนป้อมและขาสั้น ตัวผู้มีเซลล์พิเศษที่

ผิวหนังด้านท้องสามารถสร้างสารเหนียวคล้ายกาวออกมาแปะติดกับหลังตัวเมียว เพื่อให้การเกาะมันคงมากขึ้น

การกินอาหาร

สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกกินสัตว์ขนาดเล็กชนิดอื่นเป็นอาหารขนาดของอาหารขึ้นอยู่กับขนาดของหัวและปากของมัน พวกกบที่หัวและปากเล็ก เช่น อึ่งอ่าง จะกินแมลงขนาดเล็กเช่น มด และปลวก แต่กบที่หัวและปากใหญ่ เช่น กบทูต สามารถกินสัตว์ขนาดใหญ่ขึ้นมาเช่น แมงมุม กุ้ง และปู ส่วนเขียดงู กินอาหารที่มีรูปร่างยาวคล้ายกับตัวมันเอง

กบมีลิ้นขนาดใหญ่ ลิ้นส่วนหน้าติดกับพื้นปากทางด้านหน้า ลิ้นส่วนท้ายพับไปด้านหลัง กบจะแลบลิ้นออกมาจับเหยื่อ โดยการตัวลิ้นออกมาให้ด้านบนที่มีสารเหนียวๆ แปะติดกับเหยื่อแล้วดึงกลับเข้าปาก

กบที่หัวและปากใหญ่อาจจะขย้ำเหยื่อโดยตรง โดยใช้ฟันช่วยยึด กบบางกลุ่มมีเขี้ยวเทียม (odontoid) 1 คู่ ที่ด้านหน้าของขากรรไกรล่าง ซึ่งมีความแข็งแรง ตัวผู้มีเขี้ยวเทียมยาวโค้งกว่าตัวเมีย

พวกกบทางและเขียดงูใช้ฟันงับ โดยเคลื่อนตัวไปข้างเหยื่อแล้ววางทางด้านข้าง

สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกไม่มีฟันสำหรับเคี้ยวอาหาร จึงกลืนเหยื่อเข้าไปทั้งตัว ด้วยการทำงานร่วมกันระหว่างผนังในช่องปาก การหดกล้ามเนื้อบริเวณเบ้าตาที่ช่วยกดอาหารเข้าไปในคอหอยผ่านหลอดอาหาร และการบีบรัดของหลอดอาหารไปสู่กระเพาะต่อไป

แหล่งที่อยู่อาศัย

สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกมีผิวหนังบาง ชุ่มชื้น จึงต้องการแหล่งอาศัยที่ชุ่มชื้น และอยู่ใกล้กับแหล่งที่เหมาะสมในการสืบพันธุ์ แบ่งกว้างๆ ได้ดังนี้

แหล่งอาศัยบนพื้นดิน

พื้นดินตามป่าทั่วไปที่ถูกปกคลุมไปด้วยกิ่งไม้ ใบไม้แห้งทับถมกัน ท่อนไม้ผุ ก้อนหินที่ระเกะระกะอยู่ตามธรรมชาติ ซอกโพรงหรือช่องว่างระหว่าง รากไม้ พูพอนของต้นไม้ใหญ่ ตลอดจนพื้นสนามหญ้าตามอาคารบ้านเรือน ก็อาจจะพบกบหลายชนิดอาศัยหลบซ่อนอยู่ กบเหล่านี้จะมีตุ่มแหลมที่ผาตุ้มใช้สำหรับขุดดิน

ตามดินที่ร่วนซุยริมแหล่งน้ำ ลึกประมาณ 10-20 ซม. ก็อาจจะพบ เขียดงูอาศัยอยู่ สำหรับกบต่างๆ จะพบได้ตามพื้นป่าดิบเขาหรือห้วยแห้งบนภูเขาสูงซึ่งมีใบไม้ทับถมกันหนาแน่น

กบในกลุ่มปาดจะอาศัยอยู่เหนือพื้นดินขึ้นไป ตามต้นไม้ใหญ่ในป่าทึบ จะมีอวัยวะบางอย่างเพื่อการใช้ชีวิตบนต้นไม้เช่น ปลายนิ้วตีนขยายออกเป็นแผ่นใหญ่ ใต้แผ่นนี้ประกอบไปด้วยแผ่นเล็กๆ จำนวนมากเรียงต่อกันเหมือน กระเบื้อง รอยต่อระหว่างแผ่นเป็นร่องลึกที่สามารถรับการขยายได้ แผ่นที่ปลายนิ้วนี้จะติดติดกับพื้นผิวที่มันไต่ขึ้นไป

ปาดหลายชนิดมีแผ่นหนังแผ่ขยายออกมาตามส่วนต่างๆ เช่น ขอบขา หน้า สันเท้า บริเวณเหนืออก และมีแผ่นพังผืดที่ยึดระหว่างนิ้วตีน เมื่อมันกระโดดพร้อมกับกางขาและนิ้วตีนออกเต็มที่ แผ่นหนังและพังผืดเหล่านี้จะทำให้หน้าคล้ายปีกเครื่องร่อนที่ช่วยพยุงลำตัวให้ตกลงอย่างช้าตามที่หมายที่ต้องการ

ปาดบางชนิดอาศัยโพรงที่มีน้ำขังตามต้นไม้ใหญ่เป็นแหล่งสืบพันธุ์ และวางไข่โดยไม่ต้องลงมาหาแหล่งน้ำบนพื้นดิน

แหล่งอาศัยในน้ำ

แหล่งอาศัยในน้ำแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกันคือ แหล่งน้ำนิ่ง และแหล่งน้ำไหล

แหล่งน้ำนิ่งเช่น หนอง บึง บ่อ หรือนาข้าวน้ำขัง แหล่งน้ำไหลเช่น ลำธารขนาดเล็กไปจนถึงลำน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งหลากหลายไปด้วยแหล่งอาศัยย่อยหลายแบบเช่น ฝาน้ำตก และแก่งหิน ที่มีน้ำไหลแรง มีละอองน้ำฟุ้งกระจายไปทั่ว ลำธารเล็ก ๆ ที่มีความลาดชันสูง ท้องลำธารที่มีก้อนหินระเกะระกะ ลำธารขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่ริมน้ำเป็นทรายหรือหิน หาดทรายที่มีเศษใบไม้แห้งทับถม ลำธารที่สายน้ำขาดเป็นช่วง ๆ มีพืชพันธุ์ต่าง ๆ ขึ้นอยู่กลางลำธารหรือตามตลิ่ง

แหล่งวางไข่

สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกจะวางไข่ในแหล่งน้ำนิ่งในบริเวณที่มันอาศัยอยู่ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำถาวรเช่น หนอง บึง คู และคลอง และแหล่งน้ำชั่วคราวเช่น แอ่งน้ำฝนตามพื้นดิน

ตามลำธารจะมีแอ่งน้ำตามลานหินหรือริมลำธารที่สายน้ำขาดเป็นช่วง ๆ หรือแม้แต่แอ่งใต้น้ำตก ซึ่งแอ่งน้ำต่าง ๆ เหล่านี้มีมีฝิวน้ำค่อนข้างนิ่ง หรือมีสายน้ำอ่อน ๆ ซึ่งเหมาะต่อการวางไข่ และการเจริญเติบโตของลูกอ๊อดของกบ (ธัญญา,2546)

